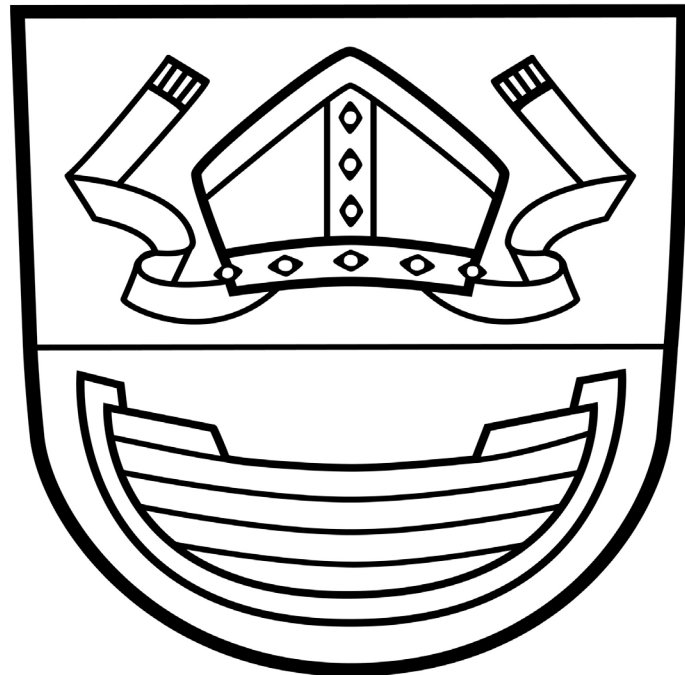

2018

TOIMINTAOHJE

HELSINGIN HIIPPAKUNNAN TUOMIOKAPITULI

Seksuaalisen häirinnän, ahdistelun ja hyväksikäytön
ennaltaehkäisyyn ja tilanteiden käsittelyyn

SISÄLTÖ

- 3 MÄÄRITELMÄT**
- 4 RIKOSILMOITUKSEN TEKEMINEN**
- 5 ILMOITUSVELVOLLISUUS**
- 6 TUOMIOKAPITULIN TOIMENKUVA JA ROOLI**
- 7 TIIVISTELMÄ**
- 8 TUKIPALVELUITA SEKSUAALIVÄKIVALLAN UHREILLE JA HEIDÄN KANSSAAN TYÖSKENTELEVILLE**

MÄÄRITELMÄT

Seksuaalisen väkivallan käsitteen alle sijoittuu laaja kirjo erilaisia tekoja, joissa uhrin henkilökohtaista koskemattomuutta loukataan. Seuraavassa käsitellään tyypillisimmin työyhteisöissä kohdattavia seksuaalisen vallankäytön muotoja. Toimintaohjeet riippuvat siitä, minkälaisesta tapahtumasta ja teosta on kysymys.

SEKSUAALINEN HÄIRINTÄ

Suomen rikoslaki ei tunne seksuaalisen häirinnän määritelmää mutta työnantajalla on kuitenkin velvollisuus puuttua myös kaikkeen seksuaalisviritteiseen häirintään. Häirinnän salliva kulttuuri vaikuttaa kielteisesti paitsi uhreihin myös työpaikan ilmapiiriin. Koskettelun lisäksi häirinnän muotoja ovat esimerkiksi erilaiset seksuaalissävytteiset puheet, vihjailut ja ilmeet tai seksuaalissävytteisten kuvien ja viestien lähettely.

Seksuaaliseen häirintään puuttumisen tapa työyhteisössä riippuu teon vakavuudesta ja sen toistuvuudesta. Asia tulee ottaa häirinnästä epäillyn työntekijän kanssa puheeksi. Lievemmissä tapauksissa työntekijälle voidaan antaa varoitus, vakavammissa tapauksissa seuraus voi olla irtisanominen. Seksuaalinen häirintä voi olla työsyryntärikos tai tasa-arvo- sekä työturvallisuuslain vastainen teko, vaikka rikoslaissa sitä ei suoraan mainita.

Jos seksuaaliseen häirintään syöllistyy seurakuntalainen tai asiakas, kysymykseen voi tulla esimerkiksi asian puheeksi ottaminen ja/tai henkilön ohjaaminen toisen työntekijän asiakkaaksi.

Jos työpaikalla näkee tai kokee seksuaalista häirintää, tulee yhteyttä ottaa työnantajan nimeämään yhteyshenkilöön tai esimieheen.

SEKSUAALINEN AHDISTELU

Seksuaalinen ahdistelu on kriminalisoitu. Seksuaalisen ahdistelun rangaistavuus rikoksena edellyttää tahallista koskettelua, joka loukkaa uhrin seksuaalista koskemattomuutta ja itsemääräämisoikeutta. Seksuaalinen ahdistelu on täysi-ikäisen kohdalla niin sanottu asianomistajarikos, jota poliisi voi tutkia vain siinä tapauksessa, että uhri vaatii tekijälle rangaistusta.

Seksuaalisen ahdistelun tilanteissa tulee yhteyttä ottaa poliisiin, työnantajan nimeämään yhteyshenkilöön tai esimieheen.

SEKSUAALINEN HYVÄKSİKÄYTTÖ

Seksuaalinen hyväksikäyttö rikosnimikkeenä on tyypillisimmin 16-18 -vuotiaan tai alemmalla kehitystasolla olevan taivuttamista sukupuoliyhteyteen tai muuhun seksuaalista itsemääräämisoikeutta olennaisesti loukkaavaan seksuaaliseen tekoon tilanteessa, jossa tekijä on auktoriteettiasemassa uhuriin nähden. Seurakunnissa tällainen auktoriteettiaseman väärinkäyttö voi tulla kyseeseen esimerkiksi nuorisotyössä.

Seksuaalinen hyväksikäyttö tulee kyseeseen myös yli 18-vuotiaan kohdalla, mikäli merkittävää taloudellista tai henkistä riippuvuussuhdetta uhrin ja tekijän välillä käytetään väärin.

Seksuaalisen hyväksikäytön epäilyissä tulee ottaa yhteyttä poliisiin. Hyväksikäyttö on täysi-ikäiseenkin kohdistuessaan yleisen syytteen alainen rikos.

LAPSEN SEKSUAALINEN HYVÄKSİKÄYTTÖ

Lapsen seksuaalista hyväksikäyttöä ovat seksuaaliset teot alle 16-vuotiaaseen kohdistuessaan tai alle 18-vuotiaaseen kohdistuessaan, mikäli tekijän ja uhrin välillä on erityinen riippuvuussuhde. Hyväksikäyttö ei aina vaadi fyysistä kontaktia lapsen ja aikuisen välille, vaan myös esimerkiksi altistaminen seksuaaliselle materiaalille voi täyttää hyväksikäytön kriteerit. Kyseessä ei ole asianomistajarikos, joten poliisi voi aloittaa tutkinnan ja syyttäjää voi nostaa syytteen omasta aloitteestaan. Kun työntekijälle herää epäily lapsen seksuaalisesta hyväksikäytöstä, tulee ilmoitus tehdä sekä poliisille että lastensuojelulle. Ilmoitusvelvollisuus perustuu lastensuojelulain 25 luvun 3 §:ään. Erityisesti lapsiin kohdistuneiden hyväksikäyttöepäilyjen selvityksessä nopea toiminta on esitutkinnan onnistumisen ja lapsen turvallisuuden varmistamisen kannalta ensisijaista. Työntekijän ei tule itse ryhtyä haastattelemaan lasta, arvioimaan epäilyn todenperäisyyttä tai sitä täyttääkö teko rikoksen tunnusmerkit – epävarmoissakin tapauksissa on syytä vähintään konsultoida poliisia. Jos lapsi spontaanisti kertoo jotain, niin siitä tulee mahdollisimman pian tehdä muistiinpanot, joissa mahdollisimman autenttisesti selostetaan tilanne ja lapsen käyttämät ilmaisut. Ilmoituksen tekemistä ei tule delegoida kollegalle tai esimiehelle.

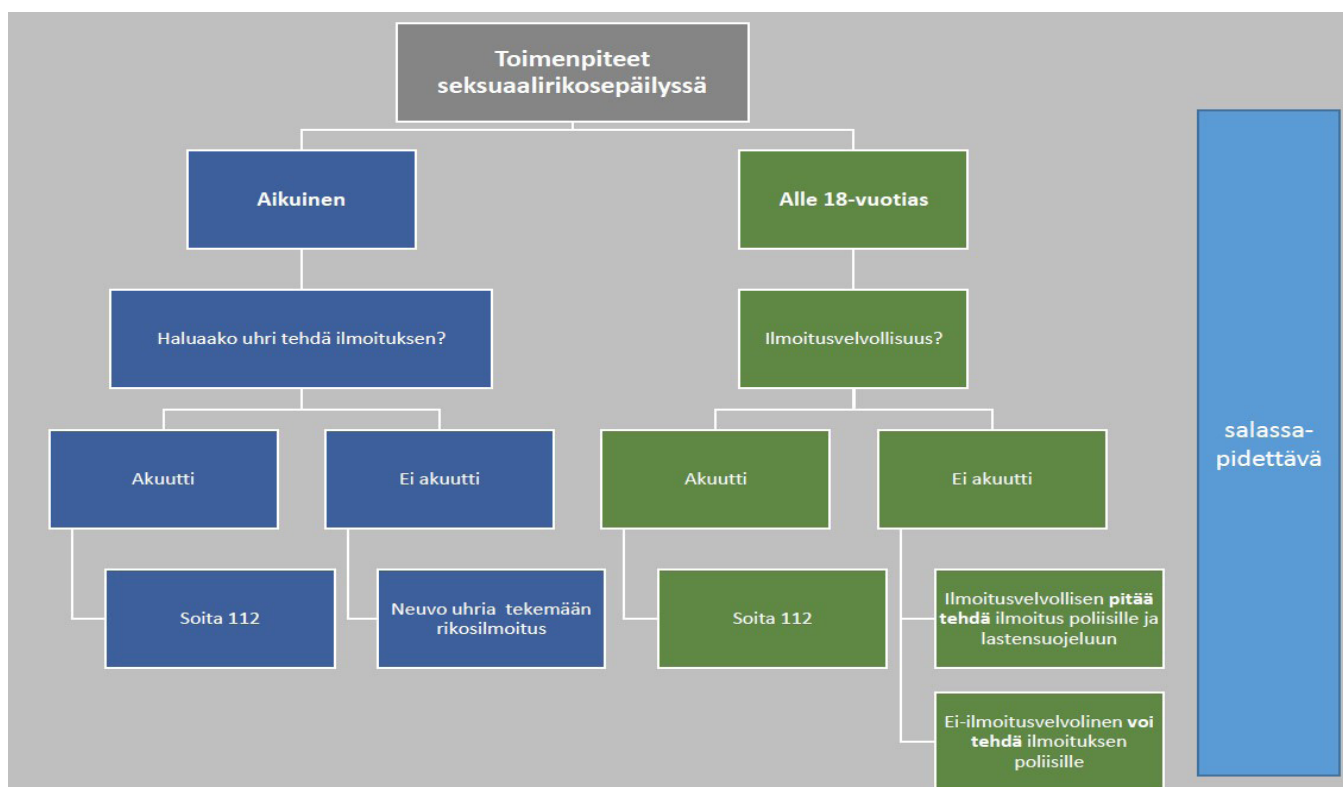
Vasta vuosien kuluttua esiin tulleiden hyväksikäyttötapausten osalta vanheneminen riippuu tapahtumien ajankohdasta, tähän liittyen voi tarvittaessa konsultoida poliisia.

RIKOSILMOITUKSEN TEKEMINEN POLIISILLE

*Jos tilanne on akuutti,
kannattaa soittaa poliisilaitokselle
tai hätänumeroon 112.*

Rikosilmoituksen voi tehdä vapaamuotoisesti. Siitä on hyvä käydä ilmi, mitä on tapahtunut, kenelle, missä, milloin, kuinka asia tuli ilmi ja kuka on tekijä, jos henkilö on tiedossa, sekä mahdolliset tekijän yhteystiedot. Ilmoituksen tekijän yhteystiedot tulee myös muistaa ilmoittaa. Ilmoituksen voi tehdä sähköisesti netissä, joten poliisilaitokselle ei tarvitse lähteä. Jos tilanne on akuutti, kannattaa soittaa poliisilaitokselle tai hätänumeroon 112. On myös mahdollista olla etukäteen yhteydessä poliisilaitokselle ja pyytää tapaamista seksuaalirikoksiin perehtyneen henkilön kanssa. Helsingin poliisilaitoksen seksuaalirikosjaoksella on oma konsultaationumero (0295 471 612) ja sähköpostiosoite (seksuaalirikokset.helsinki@poliisi.fi), joista saa konsultaatioapua.

Henkilö, joka on joutunut seksuaalirikoksen uhriksi, voi saada tuomioistuimen määräyksestä esitutkintaan ja oikeudenkäyntiin maksuttoman oikeudenkäyntiavustajan sekä tukihenkilön. Maksuttoman tukihenkilön voi saada myös Rikosuhripäivystyksestä. Rikosuhripäivystyksen palvelut ovat saatavilla kaikissa Suomen kunnissa. Tukihenkilö voi olla rikoksen uhrin mukana kaikissa eri tilanteissa, kuten rikosilmoituksen jättövaiheessa, esitutkinnassa sekä oikeudenkäynnissä. Poliisi ja rikosuhripäivystys neuvovat uhrin oikeuksista rikosprosessin käynnistyessä sekä auttavat oikeusavustajan etsimisessä

ILMOITUSVELVOLLISUUS

Lastensuojelulain 25 § 1 momentin mukaan seurakunnan palveluksessa tai luottamustoimessa oleva tai seurakunnassa vastaavissa tehtävissä toimeksiantosuhteessa tai itsenäisenä ammatinharjoittajana toimiva on velvollinen salassapitosäännösten estämättä viipymättä tekemään lastensuojeluilmoituksen, jos he ovat tehtävässään saaneet tietää lapsesta, jonka hoidon ja huolenpidon tarve, kehitystä vaarantavat olosuhteet tai oma käyttäytyminen edellyttää mahdollista lastensuojelun tarpeen selvittämistä.

Lastensuojelulain 25 § 3 momentin mukaan edellä mainituilla henkilöillä on velvollisuus tehdä salassapitosäännösten estämättä ilmoitus poliisille, kun heillä on tehtävässään tietoon tulleiden seikkojen perusteella syytä epäillä, että lapseen on kohdistettu rikoslain 20 luvussa seksuaalirikoksena rangaistavaksi säädetty teko.

Lastensuojelulain 25 § 4 momentin mukaan sen estämättä, mitä 1 ja 3 momentissa säädetään, on voimassa, mitä rikkiin tai muuhun sielunhoitoon liittyvästä salassapitovelvollisuudesta erikseen säädetään tai määrätään.

ILMOITUKSEN TEKEMINEN POLIISILLE

IUHRINA ALLE 18-VUOTIAS

Lomakkeen (saatavilla tuomiokapitulista) voi toimittaa poliisilaitokselle postitse, sähköpostitse tai faksilla. Lomake löytyy myös sähköisenä Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen nettisivuilta (www.thl.fi).

UHRINA AIKUISEN

Rikosilmoituksen voi tehdä sähköisesti (www.poliisi.fi), henkilökohtaisesti poliisiasemalla tai faksilla, sähköpostitse tai kirjeitse suoraan poliisilaitokselle.

TUOMIOKAPITULIN TOIMENKUVA JA ROOLI

Tuomiokapitulin tulee tukea seurakuntia ja seurakuntayhtymiä myönteisen toimintakulttuurin luomisessa.

Tuomiokapitulin tehtäviin kuuluu kirkkojärjestyksen 19 luvun 1 §:n mukaan tukea ja valvoa seurakuntien toimintaa ja hallintoa sekä valvoa papiston ja seurakunnan muiden viranhaltijoiden ja työntekijöiden tehtävien hoitoa ja elämää.

Seksuaalinen häirintä, ahdistelu tai hyväksikäyttö eivät kuulu seurakuntien tai seurakuntayhtymien työyhteisöihin ja niihin tulee suhtautua tiukasti.

Tuomiokapituli tukee seurakuntia ja seurakuntayhtymiä myönteisen toimintakulttuurin luomisessa. Tässä tarkoituksessa tuomiokapituli pyytää jokaista seurakuntaa ja seurakuntayhtymää nimeämään kaksi yhteys henkilöä, joiden puoleen työntekijät ja seurakuntalaiset voivat kääntyä seksuaalisen ahdistelun, häirinnän tai hyväksikäytön tapauksissa. Tuomiokapituli järjestää yhteys henkilöille koulutusta, jotta näillä on valmiudet kuunnella ja opastaa sekä tarvittaessa puuttua seksuaalisen ahdistelun, häirinnän ja hyväksikäytön tilanteisiin ja tarvittaessa ohjata uhri olemaan yhteydessä viranomaisiin.

TIIVISTELMÄ

- Jokaisesta seurakunnasta nimetään kaksi yhteyshenkilöä, joiden puoleen työntekijät ja seurakuntalaiset voivat kääntyä kaikissa tämän ohjeen piiriin kuuluvissa tilanteissa. Yhteyshenkilön tehtävänä on olla valmiina kuuntelemaan ja opastamaan asian selvittämisessä eteenpäin. Yhteyshenkilöllä tulee olla valmius ryhtyä häirintä- ja rikosepäilytilanteissa toimenpiteisiin toimintaohjeessa kuvatulla tavalla. Yhteyshenkilön asettaminen on itsessään merkinä siitä, että ketään ei jätetä yksin tilanteensa kanssa. Yhteyshenkilöillä pitää olla oikeus työnhajukseen. Yhteyshenkilöille järjestetään säännöllisesti täydennyskoulutusta. 13.4.2018 pidetyn koulutuksen aineisto on hiippakunnan kotisivuilla osoitteessa www.helsinginhiippakunta.fi
- Kaikissa epäilyissä seksuaalirikoksissa tulee ensisijaisesti ottaa yhteys poliisiin. Jos uhri on aikuinen, yhteydenotto edellyttää hänen lupaansa. Rikosepäilyt kuuluvat poliisin selvitettäväksi eikä niitä pidä alkaa selvittää työyhteisön sisällä. Yhteydenotto poliisiin on syytä tehdä viipymättä. Asian selvittäminen saattaa vaikeutua, jollei sitä ryhdytä heti asiantuntevasti tutkimaan. Asianosaisia voivat tukea rikosilmoituksen tekemisessä esimerkiksi seurakunnista valittavat yhteyshenkilöt.
- Seksuaaliseen häirintään liittyen tulee jokaisessa työyhteisössä käydä kirkkoherran tai johtajan johdolla yhteinen keskustelu siitä missä menevät asiallisen käyttäytymisen rajat. Työnantajan velvollisuus on huolehtia siitä, että kaikki työntekijät ymmärtävät asiattoman käyttäytymisen ja häirinnän seuraukset.
- Työyhteisössä tapahtuvassa keskustelussa ja myös julkisessa (esim. sosiaalisessa mediassa) käytävässä keskustelussa tulee muistaa, että rikoksesta tai asiattomasta käytöksestä epäilyillä henkilöillä on oikeus tulla kuulluksi. Ihmisiä ei pidä leimata huhupuheilla tai vahvistamattomilla tiedoilla. Näissä tilanteissa on mahdollisuus myös syyllistyä kunnianloukkaukseen. Siksi on tärkeää, että kaikissa tilanteissa asiat selvitetään riippumattomasti ja oikeusvaltioperiaatteen mukaisesti.
- Kirkon piirissä laajamittaisesti tehtävässä lapsi- ja nuorisotyössä tulee varmistaa ikätasoisien seksuaalikasvatuksen ajantasaisuus muun muassa materiaalien osalta. Näin voidaan edistää lasten ja nuorten myönteistä ja kunnioittavaa asennetta omaa ja toisen kehoa kohtaan sekä ymmärrystä omasta ja muiden itsemääräämisoikeudesta.

- Pappaja sitoo kirkkolain 5 luvun 2 §:ssä säädetty rippisalaisuus. Yksityisessä ripissä tai muuten sielunhoidossa papille uskottua asiaa ei saa ilmaista, eikä myöskään sitä henkilöä, joka papille on uskoutunut. Jos joku yksityisessä ripissä tai sielunhoidossa ilmaisee yleisen lain mukaan ilmiannettavan rikoksen olevan hankkeissa, papin on kehotettava häntä ilmoittamaan asiasta viranomaisille tai sille, jota vaara uhkaa. Jollei hän suostu siihen, papin on kerrottava hyvissä ajoin ja varovasti asiasta viranomaisille, kuitenkin niin, ettei asianomainen suoraan tai välillisesti tule siitä ilmi. Piispainkokous on antanut 9.2.2011 päivätyn selonteon rippisalaisuuden ja lastensuojelun yhteensovittamisesta (Piispainkokouksen selonteko rippisalaisuuden ja lastensuojelun yhteensovittamisesta). Selonteko sisältyy julkaisuun Aika puhua – aika vaieta.

Kaikissa epäilyissä seksuaalirikoksissa tulee ensisijaisesti ottaa yhteys poliisiin. Jos uhri on aikuinen, yhteydenotto edellyttää hänen lupaansa.

TUKIPALVELUITA SEKSUAALIVÄKIVALLAN UHREILLE JA HEIDÄN KANSSAAN TYÖSKENTELEVILLE

LINKKEJÄ JA YHTEYSTIETOJA

Tarkasta ajantasaiset yhteystiedot verkkosivuilta, jotka löytyvät otsikoiden alta

HELSINGIN POLIISILAITOKSEN SEKSUAALIRIKOSJAAKSEN OMA KONSULTAATIONUMERO 0295 471 612 , seksuaalirikokset.helsinki@poliisi.fi

MONIKA-NAISET RY

Maahanmuuttajanaisjärjestöjen keskusjärjestö, joka kehittää ja tarjoaa palveluja väkivaltaa kokeneille maahanmuuttajataustaisille naisille ja lapsille.

Maksuton auttava puhelin ma-pe klo 9-16 0800 05058

Kriisikeskus Monika chat <https://monikanaiset.fi/>

NAISTEN LINJA

Naisten Linja on tarkoitettu kaikenikäisille väkivaltaa kokeneille tai väkivallasta huolestuneille naisille.

Naisten Linjan maksuton tukinumero 0800 02400 ma-pe 16-20, la-su 12-16

Moninaisuuspäivystys erityis- ja vähemmistöryhmiin kuuluville naisille sekä ammattiauttajille keskiviikkoisin klo 9-13 numerossa 0800 02400.

POIKIEN TALO

Poikien Talo on turvallinen, syrjinnästä ja kiusaamisesta vapaa, avoin yhteisö 10-28 -vuotiaille pojille, miehille ja poikana olemista pohtiville. Poikien Talon seksuaaliväkivaltatyössä tarjotaan mahdollisuus seksuaaliväkivaltakokemusten jakamiseen ja kokemuksen vaikutuksista keskustelemiseen.

Yhteydenotot tommi.p.pesonen@poikientalo.fi tai 040 779 9582 (ma-ke)

RAISKAUSKRIISIKESKUS TUKINAINEN

Raiskauskriisikeskus Tukinainen antaa tukea, apua ja neuvontaa seksuaalirikosten uhreille, heidän läheisilleen ja uhrien parissa työskenteleville. Kriisipäivystys seksuaalista väkivaltaa ja/tai hyväksikäyttöä kokeneille, puh. 0800-97899, ma-to klo 9-15, viikonloppuna ja pyhinä sekä niiden aatoina klo 15-21.

Juristipäivystys, seksuaalista väkivaltaa ja/tai hyväksikäyttöä kokeneille, puh. 0800-97895, ma-to klo 13-16.

Voit myös ottaa nimettömänä yhteyttä netin kautta, osoitteessa: www.nettitukinainen.fi.

RIKOSUHRIPÄIVYSTYS

Maksuttomasti tukea, neuvoja ja mukana kulkevia tukihenkilöitä rikoksen uhreille, heidän läheisilleen ja todistajille. Apua saa puhelimitse, verkossa ja kasvotusten.

Auttava puhelin päivystää suomeksi ma-ti klo 13-21 ja ke-pe klo 17-21 sekä ruotsiksi keskiviikkoisin klo 13-17 numerossa 116 006

Juristin puhelinneuvonta päivystää ma-to klo 17-19 numerossa 0800 161 177

Rikosuhripäivystyksen chat www.riku.fi

SERI-TUKIKESKUS SEKSUAALIVÄKIVALLAN UHREILLE

Seri-tukikeskus on seksuaaliväkivaltaa kohdanneiden tukiyksikkö yli 16-vuotiaille sukupuolesta riippumatta. Tukikeskus on matalan kynnyksen yksikkö, jonne voi hakeutua itse, omaisten kanssa tai viranomaisen ohjaamana. Palvelu sisältää oikeuslääketieteellisen näytteenoton raiskauksen uhrilta, tilanteen kokonaisarvion, tuen lähipäivien selviytymiseen, psyykkistä tukea traumaattisesta kokemuksesta toipumiseen ja hoidon jatkosuunnitelman.

Seri-tukikeskus palvelee kaikkia sukupuolia; naisia, miehiä ja transihmisiä, inter- ja muun sukupuolisia.

Naistenklinikka, K-porras, 1. krs, Haartmaninkatu 2, 00290 Helsinki

Päivystyspuhelin 24 tuntia/vuorokausi 040 701 8446

Akuutissa tilanteessa kannattaa aina soittaa Seri-tukikeskuksen päivystyspuhelimeen. Alle 16-vuotiaat hoidetaan Lastenklinikan ja Jorvin sairaalan lasten päivystyksissä.

TYTTÖJEN TALO HELSINKI

Tyttöjen Talo on tarkoitettu kaikille 10 - 29-vuotiaille tytöksi tai naiseksi identifioituville, tai tyttöyttä itsessään pohtiville. Tyttöjen Talon väkivaltatyössä on mahdollisuus maksuttomaan ja luottamukselliseen yksilötukeen ja ammatillisesti ohjattuun vertaisryhmätoimintaan.

Ajan tapaamiseen voit varata vastaavalta ohjaajalta (numerosta 041 526 4685 Kristiina Hannila) tai sähköpostitse (kristiina.hannila@tyttojentalo.fi)

MUUTA

HUS LASTENPSYKIATRIA

Sivustolle on koottu tieteelliseen tutkimukseen sekä aiheen parissa työskentelevien kokemukseen perustuvaa kansankielistä tietoa seksuaalisesta kehityksestä sekä seksuaalisesta hyväksikäytöstä.

Neuvontapuhelin VAIN ammattilaisille (konsultaatioita varten) 050 4287888 ma - pe klo 9-15

KIRKKO

Kirkon pääsopijaosapuolet ovat valmistelleet yhdessä suosituksen (pdf) epäasiallista kohtelua ja häirintää ehkäisevistä toimenpiteistä. Osapuolet suosittavat yhteisymmärryksessä seurakunnille, että ne ehkäisevät epäasiallista kohtelua ja häirintää valmistelemalla ja hyväksymällä hyvää käytöstä koskevan sitoumuksen ja toimintaohjeet työpaikan ristiriitatilanteita varten.

<http://sakasti.evl.fi/sakasti.nsf/sp?open&cid=Content2C2552>

MINISTERIEN JA TYÖMARKKINATOIMIJOIDEN YHTEINEN OPAS HÄIRINNÄSTÄ VAPAA TYÖPAIKKA

http://www.tyoelama2020.fi/tyopaikoille/hairinnasta_vapaa_tyopaikka/hairinnasta_vapaa_tyopaikka_-opas

OPETUSHALLITUS: OPAS SEKSUAALISEN HÄIRINNÄN ENNALTÄHKÄISEMISEKSI JA SIIHEN PUUTTUMISEKSI KOULUISSA JA OPPILAITOKSISSA

http://www.oph.fi/download/189829_Opas_seksuaalisen_hairinnan_ennaltaehkaisemiseksi_ja_siihen_puuttumiseksi_ko.pdf

